

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (втори състав)

8 май 2013 година *

„Свободно движение на хора — Регламент (ЕИО) № 1612/68 — Член 12 — Разведен съпруг на гражданин на държава членка, който е работил в друга държава членка — Пълнолетно дете, което продължава образованието си в приемащата държава членка — Право на пребиваване на родител, гражданин на трета държава — Директива 2004/38/ЕО — Членове 16 – 18 — Право на постоянно пребиваване на определени членове на семейството на гражданин на Съюза, които не са граждани на държава членка — Законно пребиваване — Пребиваване на основание на посочения член 12“

По дело C-529/11

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), London (Обединеното кралство) с акт от 2 юни 2011 г., постъпил в Съда на 17 октомври 2011 г., в рамките на производство по дело

Olaitan Ajoke Alarape

Olukayode Azeez Tijani

срещу

Secretary of State for the Home Department,

в присъствието на:

AIRE Centre,

СЪДЪТ (втори състав),

състоящ се от: г-жа R. Silva de Lapuerta (докладчик), председател на състав, г-н G. Arestis, г-н J.-C. Bonichot, г-н Ал Арабаджиев и г-н J. L. da Cruz Vilaça, съдии,

генерален адвокат: г-н Y. Bot,

секретар: г-жа L. Hewlett, главен администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 13 ноември 2012 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за г-жа Alarape и г-н Tijani, от г-н Z. Jafferji, barrister,

* Език на производството: английски.

- за AIRE Centre, от г-н A. Weiss, legal director, и г-н A. Berry, barrister,
- за правителството на Обединеното кралство, от г-жа H. Walker, в качеството на представител, подпомагана от г-жа F. Saheed и г-н B. Kennelly, barristers,
- за датското правителство, от г-н C. Vang, в качеството на представител,
- за Европейската комисия, от г-жа C. Tufvesson и г-н M. Wilderspin, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 15 януари 2013 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 12 от Регламент (ЕИО) № 1612/68 на Съвета от 15 октомври 1968 година относно свободното движение на работници в Общността (ОВ L 257, стр. 2; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 11), изменен с Директива 2004/38/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година (ОВ L 158, стр. 77 и поправки ОВ L 229, стр. 35, и ОВ 2005, L 197, стр. 34; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 56, наричан по-нататък „Регламент № 1612/68“), и член 16, параграф 2, член 17, параграфи 3 и 4, както и член 18 от посочената Директива 2004/38.
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-жа Alarape и нейния син, г-н M. Tijani, от една страна, и Secretary of State for the Home Department (наричан по-нататък „Secretary of State“), от друга страна, във връзка с отказа на последния да уважи молбата им за получаване на право на постоянно пребиваване в Обединеното кралство на основание Директива 2004/38.

Правна уредба

Правото на Съюза

Регламент № 1612/68

- 3 Член 12 от Регламент № 1612/68, който не е сред отменените с Директива 2004/38 разпоредби от този регламент, предвижда:

„Децата на гражданин на държава членка, който е или е бил нает на работа на територията на друга държава членка, се допускат до общото образование в тази държава, курсовете за производствено и професионално обучение както гражданите на тази държава, ако тези деца пребивават на нейна територия.

Държавите членки трябва да насърчават всички усилия, насочени към предоставяне възможност на тези деца да посещават такива курсове при най-добрите възможни условия“.

Директива 2004/38

4 Член 2 от Директива 2004/38, озаглавен „Определения“, гласи:

„За целите на настоящата директива:

1) „Гражданин на Съюза“ означава лице, което има гражданство на държава членка;

2) „Член на семейство“ означава:

а) съпруга/съпругата;

[...]

в) преки наследници, които са на възраст под 21 години или които са лица на издръжка, както и такива, които са наследници на съпруга/съпругата или партньора така, както е определен в буква б);

[...]

3) „Приемаща държава членка“ означава държавата членка, в която гражданинът на Съюза се движи, за да упражни своето право на свободно движение и пребиваване“.

5 Членове 6—15 са част от глава III, озаглавена „Право на пребиваване“, от посочената директива. Член 6 се отнася до „[п]раво[то] на пребиваване до три месеца“.

6 Член 7 от Директива 2004/38, озаглавен „Право на пребиваване за повече от три месеца“, гласи следното:

„1. Всички граждани на Съюза имат право да пребивават на територията на друга държава членка за срок, по-дълъг от три месеца, ако те:

а) са работници или самостоятелно заети лица в приемащата държава членка; или

б) притежават достатъчно средства за себе си и за членовете на семейството си, с цел да не се превърнат в тежест за системата за социално подпомагане на приемащата държава членка през времето си на пребиваване и притежават пълно здравно застрахователно покритие в приемащата държава членка; или

в)

— са записани в частно или държавно учебно заведение, акредитирано или финансирано от приемащата държава членка въз основа на нейното законодателство или административна практика, с основната цел да преминат курс на обучение, включително професионално обучение, и

— притежават пълно здравно застрахователно покритие в приемащата държава членка и убедят съответните национални власти, посредством декларация или други равностойни средства, избрани от тях, че притежават достатъчни финансови средства за себе си и за членовете на семейството си, с цел да не се превърнат в тежест за системата за социално подпомагане на приемащата държава членка през времето си на пребиваване; или

г) са членове на семейството, придружаващи или присъединяващи се към гражданин на Съюза, който отговаря на условията, посочени в букви а), б) или в).

2. Правото на пребиваване, предвидено в параграф 1, обхваща и членове на семейството, които не са граждани на държава членка и които придружават или се присъединяват към гражданина на Съюза в приемащата държава членка, при условие че този гражданин на Съюза отговаря на условията, посочени в параграф 1, букви а), б) или в).

3. За целите на параграф 1, буква а) гражданин на Съюза, който вече не е работник или самостоятелно заето лице, запазва статуса си на работник или самостоятелно заето лице при следните обстоятелства:

- а) той/тя временно не е в състояние да работи поради болест или злополука;
- б) той/тя се намира в надлежно регистрирана принудителна безработица, след като е бил/а зает/а в продължение на повече от една година и се е регистрирал/а като търсещо работа лице в съответното бюро по труда;
- в) той/тя се намира в надлежно документирана принудителна безработица, след като е изтекъл срочен трудов договор със срок по-кратък от една година или след като е станал/а принудително безработен/на през първите дванадесет месеца и се е регистрирал/а като търсещо работа лице в съответното бюро по труда. В този случай статусът на работник се запазва за не по-малко от шест месеца;
- г) той/тя започне професионално обучение. Освен ако той/тя не е принудително безработен/а, запазването на статуса на работник изисква обучението да бъде свързано с неговата/нейната предишна заетост.

4. Чрез дерогация от параграф 1, буква г) и параграф 2 по-горе, единствено съпругът/съпругата, регистрираният партньор, посочен в член 2, параграф 2, буква б) и децата на издръжка имат право на пребиваване като членове на семейството на гражданин на Съюза, отговарящ на условията на параграф 1, буква в) по-горе. Член 3, параграф 2 се прилага за неговите/нейните преки роднини по възходяща линия на издръжка и тези на неговия съпруг/неговата съпруга или регистриран партньор“.

7 Член 12 от Директива 2004/38, озаглавен „Запазване на правото на пребиваване на членове на семейството в случай на смърт или [на] отпътуване на гражданина на Съюза“, гласи:

„1. Без да се засяга втора алинея, смъртта или отпътуването на гражданина на Съюза от приемащата държава членка не засяга правото на пребиваване на членовете на неговото/нейното семейство, които са граждани на държава членка.

Преди да придобият правото на постоянно пребиваване, въпросните лица трябва да отговарят на условията, постановени в член 7, параграф 1, букви а), б), в) или г).

2. Без да се засяга втора алинея, смъртта на гражданина на Съюза не води до загуба на правото на пребиваване на членовете на неговото/нейното семейство, които не са граждани на държава членка и които са пребивавали в приемащата държава членка като членове на семейството в продължение на най-малко една година преди смъртта на гражданина на Съюза.

Преди придобиването на право на постоянно пребиваване, правото на пребиваване на въпросните лица се определя от изискването те да могат да покажат, че са работници или самостоятелно заети лица или че притежават достатъчно средства за себе си и за членовете на семейството си, за да не се превърнат в тежест за системата за социално подпомагане на

приемащата държава членка по време на пребиваването си, и че притежават пълно здравно застрахователно покритие в приемащата държава членка, или че са членове на вече създадено в приемащата държава членка семейство на лице, отговарящо на тези изисквания. „Достатъчни средства“ са средствата, определени в член 8, параграф 4.

Такива членове на семейството запазват своето право на пребиваване изключително на лична основа.

3. Отпътуването на гражданина на Съюза от приемащата държава членка или неговата/нейната смърт не води до загуба на правото на пребиваване на неговите/нейните деца или на родителя, който на практика има настойничество/попечителство над децата, независимо от националността, ако децата пребивават в приемащата държава членка и са записани в учебно заведение, с цел да учат в него, до приключването на тяхното обучение“.

8 Озаглавен „Запазване на правото на пребиваване на членове на семейството в случай на развод, анулиране на брака или прекратяване на регистрирано съжителство“, член 13 от Директива 2004/38 гласи:

„1. Без да се засяга втора алинея, разводът, анулирането на брака на гражданина на Съюза или прекратяването на неговото/нейното регистрирано съжителство така, както то е посочено в член 2, точка 2, буква б), не засяга правото на пребиваване на членовете на неговото/нейното семейство, които са граждани на държава членка.

Преди да придобият право на постоянно пребиваване, въпросните лица трябва да отговарят на условията, постановени в член 7, параграф 1, букви а), б), в) или г).

2. Без да се засяга втора алинея, разводът, анулирането на брака или прекратяването на регистрираното съжителство така, както то е определено в член 2, точка 2, буква б), не водят до загуба на правото на пребиваване на членовете на семейството на гражданин на Съюза, които не са граждани на държава членка, когато:

- а) преди започването на процедурите по развода или анулирането на брака или по прекратяването на регистрираното съжителство, посочено в член 2, точка 2, буква б), бракът или регистрираното съжителство е продължил/о най-малко три години, включително една година в приемащата държава членка;
- б) по силата на споразумение между съпрузите или партньорите, посочени в член 2, точка 2, буква б) или по силата на съдебно разпореждане, съпругът или партньорът, който не е гражданин на държава членка, притежава настойничество/попечителство над децата на гражданина на Съюза,
- в) това е оправдано с оглед на особено трудни обстоятелства, като например, лицето е било жертва на домашно насилие, когато бракът или регистрираното съжителство са били още в сила; или
- г) по силата на споразумение между съпрузите или партньорите, посочени в член 2, точка 2, буква б), или по силата на съдебно разпореждане съпругът/ата или партньорът, който не е гражданин на държава членка, има правото на посещаване на непълнолетно дете, при условие че съдът е постановил, че посещенията трябва да се провеждат в приемащата държава членка, толкова време, колкото е необходимо.

Преди да се придобие право на постоянно пребиваване, правото на пребиваване на въпросните лица продължава да зависи от изискването те да могат да докажат, че са работници или самостоятелно заети лица или че притежават достатъчно средства за себе си и за членовете на

своето семейство, така че да не се превърнат в тежест за системата за социално подпомагане на приемащата държава членка през времето на пребиваването си, и че имат пълна здравна осигуровка в приемащата държава членка или че са членове на вече създадено в приемащата държава членка семейство на лице, отговарящо на тези изисквания. „Достатъчни средства“ са средствата, определени в член 8, параграф 4.

Такива членове на семейството запазват своето право на пребиваване изключително на лична основа“.

- 9 В глава IV от Директива 2004/38, озаглавена „Право на постоянно пребиваване“, член 16 от нея със заглавие „Общо правило за граждани на Съюза и членове на техните семейства“ гласи следното:

„1. Граждани на Съюза, които са пребивавали законно в приемащата държава членка в продължение на непрекъснат срок от пет години, имат право на постоянно пребиваване в тази държава. Това право не зависи от условията, предвидени в глава III.

2. Параграф 1 се прилага също така за членове на семейството, които не са граждани на държава членка, ако те са пребивавали законно заедно с гражданина на Съюза в приемащата държава членка в продължение на непрекъснат срок от пет години.

3. Непрекъснатостта на пребиваването не се влияе от временни отсъствия, ненадвишаващи общо шест месеца на година, или от отсъствия с по-голяма продължителност за отбиване на задължителна военна служба, или от едно отсъствие от максимум дванадесет последователни месеца поради уважителни причини като бременност и раждане, тежко заболяване, следване или професионално обучение или командироване в друга държава членка или в трета страна.

4. След като бъде придобито, правото на постоянно пребиваване се губи само при отсъствие от приемащата държава членка за срок, надвишаващ две последователни години“.

- 10 Под заглавие „Изключения за лица, които вече не работят в приемащата държава членка и за членовете на техните семейства“ член 17 от посочената директива предвижда за тези работници и членовете на техните семейства възможността за придобиване при определени условия на право на постоянно пребиваване в приемащата държава членка преди приключването на непрекъснат срок на пребиваване от пет години.

- 11 Като част от същата тази глава IV, член 18 от Директива 2004/38, озаглавен „Придобиване на правото на постоянно пребиваване от определени членове на семейството, които не са граждани на държава членка“, гласи:

„Без да се засяга член 17, членовете на семейството на гражданин на Съюза, за които са приложими член 12, параграф 2 и член 13, параграф 2 и които отговарят на условията, постановени в тези разпоредби, придобиват право на постоянно пребиваване, след като пребивават законно в приемащата държава членка в продължение на пет последователни години“.

Правна уредба на Обединеното кралство

- 12 Правилникът за имиграцията (Европейско икономическо пространство) от 2006 г. (Immigration (European Economic Area) Regulations 2006, наричан по-нататък „Правилникът от 2006 г.“) влиза в сила на 30 април 2006 г., като с него се цели да се приложат разпоредбите на Директива 2004/38 в правото на Обединеното кралство.

13 Член 10 от Правилника от 2006 г. гласи:

„1) За целите на настоящия правилник „член на семейство, запазил правото си на пребиваване“, при условията на параграф 8, е лице, изпълняващо условията, предвидени в параграфи 2, 3, 4 или 5.

[...]

5) Лицето изпълнява условията на настоящия параграф, когато:

- a) то е престанало да бъде член на семейството на лице, отговарящо на условията, вследствие на прекратяване на брака или на гражданското съжителство на посоченото лице, отговарящо на условията;
- b) към датата на прекратяването е пребивавало в Обединеното кралство на основание на настоящия правилник;
- c) отговаря на условието, предвидено в параграф 6; и
- d) отговаря на едно от следните условия:
  - i) преди началото на производството, довело до прекратяване на брака или на гражданското съжителство, бракът или гражданското съжителство са продължили най-малко три години и през целия този период страните в брака или в гражданското партньорство са пребивавали в Обединеното кралство в продължение най-малко на една година;
  - ii) бившият съпруг или граждански партньор на отговарящото на условията лице упражнява родителските права по отношение на дете на отговарящото на условията лице;
  - iii) бившият съпруг или граждански партньор на отговарящото на условията лице има право на посещение на дете на отговарящото на условията лице, дете, което не е навършило 18-годишна възраст, и съдебен орган е разпоредил това право да бъде упражнявано на територията на Обединеното кралство, или
  - iv) особено трудни обстоятелства налагат запазването на правото на пребиваване в Обединеното кралство на лицето, например обстоятелството, че то или друг член на семейството е бил жертва на домашно насилие по време на брака или на регистрираното съжителство.

б) Условието, предвидено в настоящия параграф, е лицето

- a) да не е гражданин от [Европейското икономическо пространство (ЕИП)], но ако е гражданин на ЕИП, то да бъде или работник, или самостоятелно заето лице, или икономически самостоятелно лице в съответствие с член 6, или
- b) да е член на семейство на лице, попадащо в обхвата на буква а).

[...]“.

14 Озаглавен „Право на постоянно пребиваване“, член 15 от Правилника от 2006 г. гласи:

„1) Следните лица получават право на постоянно пребиваване в Обединеното кралство:

- a) всеки гражданин от ЕИП, пребивавал в Обединеното кралство на основание на настоящия правилник за непрекъснат период от пет години;
- b) всеки член на семейството на гражданин от ЕИОП, който не е самият той гражданин на ЕИП, но който е пребивавал в Обединеното кралство при гражданин на ЕИП в съответствие с настоящия правилник за непрекъснат период от пет години;
- c) всеки работник или самостоятелно заето лице, преустановило своята дейност;
- d) член на семейството на работник или самостоятелно заето лице, преустановило своята дейност;
- e) всяко лице, което е било член на семейството на работник или самостоятелно заето лице
  - i) при смърт на работника или самостоятелно заетото лице;
  - ii) ако членът на семейството е пребивавал у него непосредствено преди неговата смърт; и
  - iii) работникът или самостоятелно заетото лице е пребивавало в Обединеното кралство за непрекъснат период от най-малко две години непосредствено преди неговата смърт или смъртта е последица от трудова злополука или от професионално заболяване;
- f) всяко лице, което:
  - i) е пребивавало в Обединеното кралство на основание на настоящия правилник за непрекъснат период от пет години; и
  - ii) което в края на посочения период е било член на семейството, запазил своето право на пребиваване.

2) След като бъде получено, правото на постоянно пребиваване по силата на настоящия правилник се губи само при отсъствие от Обединеното кралство с продължителност над две поредни години.

[...]“.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

15 Г-жа Алараре и нейният син, и двамата с нигерийско гражданство, са родени съответно на 9 юли 1970 г. и на 28 февруари 1988 г. След установяването им в Обединеното кралство те получават през юли 2004 г. и през август 2005 г. разрешение за пребиваване в качеството си съответно на съпруга на гражданин на държава членка, работещ на територията на друга държава членка, и на низходящо лице, което е на възраст под 21 или е на издръжка, като срокът за изтичане на тези разрешения е определен на 17 февруари 2009 г.

16 По време на своя престой в Обединеното кралство г-жа Алараре упражнява там дейност като самостоятелно заето лице при непълно работно време с месечен доход от около 1 600 британски лири (GBP). Тя плаща своите данъци и социалноосигурителни вноски.

- 17 От пристигането си в Обединеното кралство г-н Tijani се е обучавал в редовни форми на обучение като ученик, а после като студент, първо в училище, а впоследствие в London Metropolitan University и накрая в London South Bank University. Към момента на отправяне на преюдициалното запитване до Съда той е официално приет в Единбургския университет, за да подготви докторат. По принцип е възнамерявал през академичната година да живее в Единбург (Обединеното кралство). През 2006—2008 г. той работи на непълен работен ден.
- 18 С решение от 29 януари 2010 г. Secretary of State отхвърля искането на жалбоподателите в главното производство за получаване на разрешение за постоянно пребиваване в Обединеното кралство на основание Директива 2004/38. На 16 февруари същата година г-жа Alarape се развежда.
- 19 Жалбата, подадена от жалбоподателите в главното производство срещу това решение на Secretary of State е отхвърлена от First-tier Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), поради обстоятелството че последните според тази юрисдикция не са доказали, че членът на тяхното семейство, който е гражданин на Съюза, се е ползвал в Обединеното кралство от права, произтичащи от Договора за ЕС, през съответния период, като с доказателствата, представени в това отношение, се установявало, че заинтересованият е отговарял на условието да бъде наето лице само за периода между април 2004 г. и април 2006 г. Тази юрисдикция също така отхвърля довода на жалбоподателите в главното производство, съгласно който, от една страна, г-жа Alarape е получила своето право на пребиваване след развода и от друга страна, че с този отказ е нарушено тяхното основно право на зачитане на личния и семеен живот.
- 20 В рамките на производството по въззивната жалба срещу посоченото решение на First-tier Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), образувано пред запитващата юрисдикция, жалбоподателите повдигат за първи път довод на основание член 12 от Регламент № 1612/68.
- 21 Запитващата юрисдикция преценява, че би било възможно First-tier Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) да е допуснал грешка при прилагане на правото, като не е разгледал в главното производство евентуалната относимост на член 12 от Регламент № 1612/68. В това отношение тя изтъква, че тази относимост е следвало да бъде разгледана служебно, така че обстоятелството, че този член не е посочен в главното производство от жалбоподателите, не е от естество да повлияе на производството.
- 22 Именно в този контекст Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), London решава да спре производството и да отправи до Съда следните преюдициални въпроси:
  - „1) За да може родителят да се разглежда като „лице, което упражнява реално родителските права“ върху детето, и съответно да черпи право на пребиваване от правото на пребиваване на своето дете, навършило 21-годишна възраст, което упражнява правото си на достъп до образование по член 12 от Регламент № 1612/68 [...], необходимо ли е детето:
    - а) да бъде на издръжка на родителя;
    - б) да пребивава в дома на родителя; и
    - в) да получава емоционална подкрепа от родителя?
  - 2) Ако не е необходимо родителят да докаже наличието и на трите посочени по-горе предпоставки, за да придобие такова производно право на пребиваване, достатъчно ли е да докаже наличието само на една или две от тях?

- 3) Във връзка с [първия въпрос, буква б)], може ли да се приеме, че пълнолетното дете, което е студент, продължава да пребивава в дома на единия или на двамата си родители, дори когато по време на следването си то живее извън дома (освен през ваканциите и понякога през почивните дни)?
- 4) Във връзка с [първия въпрос, буква в)], необходимо ли е осигуряването от родителя емоционална подкрепа да има определени качествени характеристики (а именно да е тясна или да предполага физическа близост), или е достатъчно тя да се свежда до обичайната емоционална връзка между родител и пълнолетно дете?
- 5) Когато в продължение на непрекъснат срок от над пет години лицето е имало право на пребиваване, произтичащо от [правото на Съюза и по силата на] член 12 от Регламент № 1612/68[...], дава ли му това пребиваване основание да придобие право на постоянно пребиваване съгласно глава IV от Директива 2004/38[...], която урежда „правото на постоянно пребиваване“, и да получи документ за пребиваване на основание член 19 от директивата?“.

По преюдициалните въпроси

По първите четири въпроса

- 23 С първите си четири въпроса, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция по същество иска да се установи по същество кои са условията, на които трябва да отговаря родителят на дете, навършило 21-годишна възраст, получаващо образованието си на основание член 12 от Регламент № 1612/68, за да продължи да се ползва от производно право на пребиваване на основание на същия този член.
- 24 На първо място, следва да се посочи, че навършването на пълнолетие няма пряко отражение върху правата, които член 12 от Регламент № 1612/68, в даденото му от Съда тълкуване, предоставя на детето, като се има предвид, че от гледна точка на предмета и целта им както предвиденото в този член право на достъп до образование, така и свързаното с детето право на пребиваване се запазват до завършване на образованието му (Решение от 23 февруари 2010 г. по дело Teixeira, C-480/08, Сборник, стр. I-1107, точки 78 и 79).
- 25 Затова, доколкото съгласно установената практика на Съда в приложното поле на член 12 от Регламент № 1612/68 се включва и висшето образование, моментът, в който детето завършва образованието си, може да настъпи и след като то навърши пълнолетие (вж. Решение по дело Teixeira, посочено по-горе, точка 80 и цитираната съдебна практика).
- 26 На второ място, що се отнася до производното право на пребиваване на родителя, следва да се припомни, че Съдът вече е приел, че когато по силата на член 12 от Регламент № 1612/68 децата имат правото да продължат своето образование в приемащата държава членка, но съществува вероятност родителите, които упражняват родителските права върху тях, да изгубят своето право на пребиваване, отказът да се разреши на посочените родители да останат в приемащата държава членка по време на обучението на техните деца, може да лиши последните от право, признато им от законодателя на Съюза (вж. Решение от 23 февруари 2010 г. по дело Ibrahim и Secretary of State for the Home Department, C-310/08, Сборник, стр. I-1065, точка 30).
- 27 Прието е също така, че обстоятелствата, че родителите на съответните деца междуременно са се развели, че само единият от родителите е гражданин на Съюза и че този родител е престанал да бъде работник мигрант в приемащата държава членка, са напълно ирелевантни

(вж. Решение от 17 септември 2002 г. по дело Baumbast и R, C-413/99, Recueil, стр. I-7091, точка 63 и Решение по дело Ibrahim и Secretary of State for the Home Department, посочено по-горе, точка 29).

- 28 Освен това, що се отнася до производното право на родител, който упражнява родителските права върху навършило пълнолетие дете, ползващо се от правото си на образование в приемащата държава членка, Съдът вече е преценил, че макар и да може да се предполага, че последното по принцип е в състояние да се справя със собствените си нужди, правото на този родител все пак може да се запази и след навършването на пълнолетие, ако детето все още има нужда от присъствието и от грижите на този родител, за да може да продължи и да завърши образованието си. Запитващата юрисдикция следва да прецени дали това действително е така в главното производство (вж. в този смисъл Решение по дело Teixeira, посочено по-горе, точка 86).
- 29 В замяна на това, ако лицето, което е титуляр на право на пребиваване на основание член 12 от Регламент № 1612/68, вече не се нуждае от присъствието и грижите на родителя, който е упражнявал родителските права върху него, за да може да продължи и да завърши образованието си в приемащата държава членка, производното право на пребиваване в последната на този родител се погасява при навършване на пълнолетие от титуляря.
- 30 Както посочва генералният адвокат в точки 35—37 от заключението си, въпросът за това дали пълнолетното дете продължава да има нужда или не от присъствието и грижите на своя родител, за да продължи и завърши образованието си, е въпрос от фактическо естество, който следва да бъде изяснен единствено от националния съд. В това отношение последният ще може да вземе предвид обстоятелствата и доказателствата по спора в главното производство, разкриващи реалната нужда, като например по-специално възрастта на детето, неговото пребиваване в семейното жилище или необходимостта от родителска помощ във финансово отношение с цел продължаване и завършване на неговото образование.
- 31 Вследствие на това на първите четири въпроса следва да се отговори, че родителят на дете, навършило пълнолетие и получило достъп до образование на основание член 12 от Регламент № 1612/68, може да продължи да се ползва от производно право на пребиваване на основание същия този член, ако неговото присъствие и грижи продължават да бъдат необходими за това дете, за да му се даде възможност то да продължи и да завърши образованието си, което запитващата юрисдикция следва да прецени, като вземе предвид всички обстоятелства по делото, с което е сезирана.

По петия въпрос

- 32 С петия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали периодите на пребиваване в приемаща държава членка, завършени от членовете на семейството на гражданин на Съюза, който няма гражданството на държава членка единствено на основание член 12 от Регламент № 1612/68 и без да са изпълнени условията за ползване от право на пребиваване на основание Директива 2004/38, могат да се вземат предвид за целите на придобиването от тези членове на семейството на правото на постоянно пребиваване по смисъла на тази директива.
- 33 В това отношение следва да се посочи, че Директива 2004/38 се отнася до две различни положения, в които членовете на семейството, които не са граждани на държава членка, могат да придобиват право на постоянно пребиваване по смисъла на тази директива. От една страна, съгласно член 16, параграф 2 от посочената директива от правото на постоянно пребиваване, визирано в параграф 1 от този член, могат да се ползват и посочените членове на семейството, ако те са пребивавали законно заедно с този гражданин на Съюза в приемащата държава членка в продължение на непрекъснат срок от пет години. Член 17 от същата директива

предвижда при определени условия изключения за работниците, които са преустановили своята дейност в приемащата държава членка, и за членовете на техните семейства. От друга страна, съгласно член 18 от Директива 2004/38 членовете на семейството на гражданин на Съюза, за които са приложими член 12, параграф 2 и член 13, параграф 2 от нея, които отговарят на условията, определени в тези разпоредби, придобиват право на постоянно пребиваване, след като са пребивавали законно в приемащата държава членка в продължение на пет последователни години.

- 34 За да се приложи член 16, параграф 2 от Директива 2004/38, следва да се установи, че придобиването на правото на постоянно пребиваване от членове на семейството на гражданин на Съюза, които не са граждани на държава членка, зависи във всички случаи от обстоятелството дали, от една страна, този гражданин отговаря на изброените в член 16, параграф 1 от тази директива условия и от друга страна, дали тези членове са пребивавали с него през съответния период.
- 35 Що се отнася до условията, на които трябва да отговаря гражданинът на Съюза, следва да се посочи, че във връзка с член 16, параграф 1 от Директива 2004/38, след като е обсъдил целите, както и общия и конкретния контекст, в който се вписва тази директива, Съдът вече е приел, че понятието за законно пребиваване, което се включва в израза „които са пребивавали законно“, съдържащ се в тази разпоредба, трябва да се разбира като пребиваване, което отговаря на предвидените в същата тази директива условия, по-специално на тези, посочени в член 7, параграф 1 от нея, и че следователно пребиваване, което е в съответствие с правото на държава членка, но не отговаря на посочените в член 7, параграф 1 от Директива 2004/38 условия, не може да се разглежда като „законно“ по смисъла на посочения член 16, параграф 1 (Решение от 21 декември 2011 г. по дело Ziolkowski и Szeja, C-424/10 и C-425/10, Сборник, стр. I-14035, точки 46 и 47).
- 36 Що се отнася до придобиването на право на постоянно пребиваване от членовете на семейството на гражданин на Съюза, които са граждани на държава членка, припомненото в точка 34 от настоящото решение задължение за пребиваване заедно с този гражданин в приемащата държава членка през съответния период предполага необходимото и едновременно съществуване за тях на право на пребиваване на основание член 7, параграф 2 от Директива 2004/38 като членове на семейството, придружаващи или присъединяващи се към гражданин.
- 37 От това следва, че за целите на придобиването на правото на постоянно пребиваване от членове на семейството на гражданин на Съюза, които не са граждани на държава членка на основание член 16, параграф 2 от Директива 2004/38, могат да бъдат взети предвид само периодите на пребиваване на тези членове, които отговарят на условието, предвидено в член 7, параграф 2 от нея.
- 38 Също така, като препраща към член 12, параграф 2 и член 13, параграф 2 от Директива 2004/38, член 18 от нея разграничава предвиденото в него право на постоянно пребиваване, доколкото, от една страна, от такова право на пребиваване се ползват само членовете на семейството на гражданин на Съюза, които не са граждани на държава членка и чието право на пребиваване се запазва при смърт на този гражданин, при развод, анулиране на брака или на прекратяване на регистрираното съжителство, и доколкото, от друга страна, посоченото право на пребиваване е подчинено на условието самите заинтересовани лица да могат да докажат преди придобиването на правото на постоянно пребиваване, че отговарят на същите условия като посочените в член 7, параграф 1, букви а), б) или г) от Директива 2004/38.
- 39 Следователно за целите на придобиването от членовете на семейството на гражданин на Съюза, които не са граждани на държава членка, на правото на постоянно пребиваване по смисъла на Директива 2004/38 могат да бъдат взети под внимание единствено периодите на пребиваване, които отговарят на условията, предвидени в тази директива.

- 40 Вследствие на това обстоятелството, че членът на семейството на гражданин на Съюза, който не е гражданин на държава членка, е пребивавал в държава членка единствено на основание член 12 от Регламент № 1612/68, не може да повлияе по никакъв начин върху придобиването на правото на постоянно пребиваване по смисъла на Директива 2004/38.
- 41 Подобен извод не би могъл да бъде поставен под съмнение от констатацията, направена в Решение от 7 октомври 2010 г. по дело *Lassal* (C-162/09, Сборник, стр. I-9217), съгласно която с оглед на придобиването на правото на постоянно пребиваване в съответната държава членка на основание член 16, параграф 1 от Директива 2004/38 трябва да се вземат предвид периодите на пребиваване в продължение на пет последователни години, изтекли преди датата на транспониране на тази директива, в съответствие с предхождащи тази дата актове на правото на Съюза.
- 42 Всъщност, на първо място, видно от точки 33—39 от настоящото съдебно решение, за целите на придобиването от членовете на семейството на гражданин на Съюза, които не са граждани на държава членка, на правото на постоянно пребиваване по смисъла на Директива 2004/38 могат да бъдат взети под внимание единствено периодите на пребиваване, които отговарят на условията, предвидени в тази директива.
- 43 На второ място, следва да се посочи, че в делото, по което е постановено Решение по дело *Lassal*, посочено по-горе, качеството на „работник“ на заинтересованото лице по смисъла на правото на Съюза, и вследствие на това обстоятелството дали това лице отговаря на условието по член 7, параграф 1, буква а) от Директива 2004/38, не е било предмет на обсъждане.
- 44 Безспорно е вярно, че доколкото периодите на пребиваване на заинтересованото лице в съответната държава членка предхождат Директива 2004/38, посочените периоди може да са изтекли само „в съответствие с предхождащи тази дата актове на правото на Съюза“. Същевременно този текст от Решение по дело *Lassal*, посочено по-горе, трябва да се възприема в рамките на въпросите, поставени от запитващата юрисдикция, които се отнасят не до материалните условия за законното пребиваване по смисъла на член 16, параграф 1 от Директива 2004/38, а до третирането на периодите на пребиваване, които са отговаряли на тези условия преди датата на транспониране на посочената директива в тази държава членка.
- 45 В замяна на това понятието за законно пребиваване, което се извежда от изрече „които са пребивавали законно“, съдържащо се в член 16, параграф 1 от Директива 2004/38, е обсъдено за първи път в Решение по дело *Ziolkowski и Szeja*, посочено по-горе.
- 46 От друга страна, следва да се припомни, че Директива 2004/38, от една страна, има за цел коригирането на този подход „сектор по сектор“ и „на части“ по отношение на правото на свободно движение и пребиваване, за да се улесни упражняването на това право, като се изготви единен законодателен акт, който кодифицира и изменя предходните на тази директива актове на правото на Съюза, и от друга страна, че в нея се предвижда поетапна система относно правото на пребиваване в приемащата държава членка, която, като възпроизвежда по същество етапите и условията, предвидени в различните актове на правото на Съюза и съдебната практика, които предхождат тази директива, води до правото на постоянно пребиваване (вж. Решение по дело *Ziolkowski и Szeja*, посочено по-горе, точки 37 и 38).
- 47 Затова изразът „предходни актове на правото на Съюза“ от Директива 2004/38, за който става въпрос в точка 40 от Решение по дело *Lassal*, посочено по-горе, трябва да се разбира като отнасящ се до актовете, които тази директива е кодифицирала, изменила и отменила, а не до тези, които, като например член 12 от Регламент № 1612/68, не са били засегнати от нея.

48 Предвид изложеното по-горе, на петия въпрос следва да се отговори, че периодите на пребиваване в приемаща държава членка, завършени от членовете на семейството на гражданин на Съюза, който не е гражданин на държава членка единствено на основание член 12 от Регламент № 1612/68 и без да са изпълнени условията за ползване от право на пребиваване на основание Директива 2004/38, не могат да се вземат предвид за целите на придобиването от тези членове на семейството на правото на постоянно пребиваване по смисъла на последната.

По съдебните разноси

49 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноси. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (втори състав) реши:

- 1) **Родителят на дете, навършило пълнолетие и получило достъп до образование на основание член 12 от Регламент (ЕИО) № 1612/68 на Съвета от 15 октомври 1968 година относно свободното движение на работници в Общността, изменен с Директива 2004/38 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 г., може да продължи да се ползва от производно право на пребиваване на основание на същия този член, ако детето все още има нужда от присъствието и грижите на този родител, за да може то да продължи и да завърши образованието си, което следва да се прецени от запитващата юрисдикция, като вземе предвид всички обстоятелства по делото, с което е сезирана.**
- 2) **Периодите на пребиваване в приемаща държава членка, завършени от членовете на семейството на гражданин на Съюза, който не е гражданин на държава членка единствено на основание член 12 от Регламент № 1612/68, изменен с Директива 2004/38 и без да са изпълнени условията за ползване от право на пребиваване на основание тази директива, не могат да се вземат предвид за целите на придобиването от тези членове на семейството на правото на постоянно пребиваване по смисъла на последната.**

Подписи